

DOI: [10.26565/2312-5675-2022-19-05](https://doi.org/10.26565/2312-5675-2022-19-05)

УДК 159.923.2-057.875:61

ПСИХОЛОГІЧНІ ОСОБЛИВОСТІ ОСОБИСТІСНОЇ ЗРІЛОСТІ СТУДЕНТІВ МЕДИКІВ

М. В. Савіна, М. О. Антонович, Д. І. Іващенко

**Савіна
Майя Василівна**

д. мед. н., професор кафедри неврології, психіатрії, наркології та медичної психології, Харківський національний університет імені В. Н. Каразіна, майдан Свободи, 4, Харків, 61022
ORCID: 0000-0002-1292-7482

**Антонович
Мілена Олександрівна**

доктор філософії, доцент кафедри психологічного консультування і психотерапії, Харківський національний університет імені В. Н. Каразіна; майдан Свободи, 4, 61022
ORCID ID: 0000-0002-2654-1046

**Іващенко
Діана Ігорівна**

студентка факультету психології, Харківський національний університет імені В. Н. Каразіна; майдан Свободи, 4, 61022, м. Харків

У роботі досліджено психологічні особливості особистісної зрілості студентів медиків в процесі навчання. Готовність майбутнього лікаря до професійної діяльності визначено комплексом професійно значущих компетентностей, які складаються з компонентів особистісної зрілості, таких як мотиваційно-потребова та ціннісно-смилова сфери, саморегуляція, самодетермінація, самопізнання, самореалізація, самоактуалізація, саморозвиток та самовдосконалення. Формування професійної зрілості визначається як поетапний перехід його з позиції об'єкта професійно-педагогічного впливу на позицію суб'єкта навчально-професійної діяльності і далі суб'єкта професійного становлення лікаря.

Ключові слова: *особистісна зрілість, розвиток особистості, самоактуалізована особистість, показники зрілості особистості.*

Як цитувати: М. В. Савіна, М. О. Антонович, Д. І. Іващенко Психологічні особливості особистісної зрілості студентів медиків // Психіатрія, неврологія та медична психологія. – 2022. – №19. – С. 39–45.

DOI: [10.26565/2312-5675-2022-19-05](https://doi.org/10.26565/2312-5675-2022-19-05)

In cites: M.V. Savina, M.O. Antonovich, D.I. Ivashchenko Psychological features of medical students' personal maturity. Psychiatry, Neurology and Medical Psychology. 2022, no. 19, pp. 39–45.

<https://doi.org/10.26565/2312-5675-2022-19-05>

Сучасне суспільство постійно підвищує вимоги до особистості майбутнього фахівця усіх професій, тому виникає необхідність оновлення змісту професійної підготовки у закладах вищої освіти з урахуванням специфіки майбутньої професійної діяльності та вимог до неї.

Такими вимогами до майбутнього лікаря є здатність до безоцінничого ставлення до пацієнтів, встановлення швидкого контакту, виконання завдань під час професійного спілкування та розвинена комунікативна компетентність, від ефективності застосування яких багато в чому залежать можливості подальшого професійного розвитку. Студенти медицини в порівнянні зі студентами інших ЗВО знаходяться в більш складному становищі, тому що їх майбутня професія вимагає не тільки досить високого рівня підготовки, але і пов'язана з високою відповідальністю за життя і здоров'я пацієнтів. Високий темп, інтенсивні навчальні навантаження, напруженість життя пред'являють підвищені вимоги до компенсаторних механізмів психіки студентів медиків, зрив яких призводить до виникнення психологічних і соціальних конфліктів та може впливати на формування особистісної зрілості, як цілісної структури, що безперервно розвивається та сприяє організації не тільки свого життя, а і своєї професійної діяльності.

Зарубіжні та українські науковці розуміють «зрілісну особистість», як зміну та розвиток психологічних рис, як особистісне становлення людини, котра спроможна цілісно сприймати світ [10, 11], себе та людей в ньому, вона характеризується вищими почуттями [2], здатна до саморефлексивності, самосвідомості, самопізнання, саморозвитку, саморегуляції, самоконтролю, самоідентифікації, творче самовиявлення, самореалізації та самоприйняття [11], самовизначення, самоствердження, самоактуалізації [12], виявляє автономність [6, 9], конгруентність [13], емоційно позитивне відношення до себе та людей навколо, прагне до пошуку сенсу, відкриття новому досвіду, проявляє стійкість у життєвих подіях та приналежність до суспільства [4, 7, 8]. Становлення особистості відбувається під впливом внутрішніх, зовнішніх, біологічних та суспільних чинників. Формування зрілості здійснюється за допомогою особистісних трансформацій [1, 3, 5].

Професійне становлення медичного працівника є складним, тривалим і суперечливим процесом, який включає різні змістовні та структурні компоненти. На сьогодні, введена в дію медична реформа вимагає докорінних змін в системі надання медичних послуг. Ця теза є апіорною як для пацієнтів, так і для самих медиків. У зв'язку з цим, питання проблеми професійного становлення та самореалізації особистості у студентсь-

кому середовищі ЗВО медичного спрямування в умовах підвищених психологічних навантажень і передекзамнаційного стресу набувають особливої гостроти та актуальності.

Метою даного дослідження стало вивчення особливостей особистісної зрілості студентів медичного факультету.

В групу дослідження (ГД) ввійшли 30 студентів 4 курсу медичного факультету. Серед них 16 хлопців та 14 дівчат. Середній вік склав ($\pm 19,6$). В якості групи порівняння (ГП) було залучено 30 студентів факультету психології. Середній вік ($\pm 20,1$).

Матеріали й методи: Для проведення дослідження були використані наступні методики:

- Опитувальник особистісної зрілості О. Штепи;
- Тест-опитувальник особистісної зрілості З. Ю. Гільбуха;
- Методика «Аутоаналітичний опитувальник здорової особистості» В. О. Ананьєва.

Методи статистичної обробки: до комплексу методів статистичної обробки даних увійшли: порівняльний та кореляційний аналізи (t-критерій Стьюдента для залежних вибірок). При обробці даних використовувались комп'ютерні програми: MS Excel та SPSS 17.0.

Результати дослідження. Феномен особистісної зрілості досліджується психологами різних напрямів. Так, психоаналітики (К. Горні, Е. Еріксон, Е. Фромм, Г. Салліван) прихильні до уявлень З. Фрейда про структуру психіки (співвідношення свідомого і не свідомого). Також значний ухил іде саме на визначення соціально-психологічної зрілості, тобто важливе місце у теоріях даних авторів займає саме побудова стосунків з іншими людьми, поведінка в соціумі. Психолог диспозиційного напрямку Г. Олпорт у своїй роботі, виділяючи критерії зрілості, намагався звертати уваги на унікальність кожної особистості. Гуманісти (А. Маслоу, К. Роджерс) перш за все пов'язують критерії з ієрархією потреб, самоактуалізацією, Я-концепцією. Гештальт-психолог Ф. Перлз як головний критерій особистісної зрілості вважав автономність, тобто уміння спиратися на себе й довіряти внутрішньому досвіду.

Особистісна зрілість є складною структурою, що включає в себе різні складові, такі як мотиваційно-потребова та ціннісно-смилова сфери, саморегуляція, самоідентифікація, самопізнання, самореалізація, самоактуалізація, саморозвиток та самовдосконалення. Динамічність особистісної зрілості полягає у взаємодії різних особистісних рис та механізмів захисту. Присутність особистісного потенціалу дозволяє людині розвиватися та самоактуалізуватися, виявляти талан-

ти та здібності. Зміст особистісного потенціалу є першопричиною особистісної зрілості, створює обов'язок, сенс та віру. На формування особистісної зрілості впливають внутрішні і зовнішні чинники, що взаємодіють та впливають на формування особистісної зрілості, яка є результатом багатьох складних процесів і розвитку.

Отримані результати дослідження особливостей особистісної зрілості у досліджуваних груп (середні значення) (Табл 1.).

Таблиця 1

Особливості особистісної зрілості у досліджуваних груп

Група	ОЗО Штепи	Тест Гільбуха	Методика Ананьєва
ГД	6,37	61,83	85,93
ГП	6	55,97	74,9

Проаналізувавши результати досліджуваних за опитувальником особистісної зрілості О. Штепи, можемо визначити, що в обох групах у середньому близько 6 стенів, що означає необхідний рівень особистісної зрілості. Тобто за шкалами в наведеній методиці (відповідальність, децентрація, глибинність переживань, життєва філософія, толерантність, автономність, контактність, самоприйняття, креативність, синергічність) досліджувані набрали загальну кількість балів, згідно стандарту ОЗО О. Штепи.

У групі студентів-психологів домінуючими шкалами були «толерантність» та «глибинність переживань», у групі студентів медичного найбільші бали отримали «толерантність» та «відповідальність». У обох групах домінуючою шкалою помічаємо саме «толерантність», що може бути пов'язано з роботою з людьми, адже для представників обох спеціальностей терпиме ставлення до людей є однією з головних рис спеціаліста в даних сферах. «Відповідальність» є важливою рисою для студентів медичного факультету, оскільки помилки в медицині можуть мати серйозні наслідки для пацієнтів, а медична професія має високі стандарти етики та професійної поведінки. Відповідальність також допомагає забезпечити чіткість комунікації та довіру до професії. Узагалі, відповідальність є ключовою рисою для будь-якої професії, але в медицині це особливо важливо. Домінуючу «глибинність переживань» у психологів можемо пояснити тим, що студенти-психологи можуть мати високу глибину переживань з кількох причин, таких як робота з емоційними проблемами, вивчення внутрішнього світу людини та розвиток емпатії. Це може свідчити про їхню здатність розуміти та емпатизувати з іншими людьми, а також про їхню особистісну глибину та розвиток.

У методиці було виділено наступні показники впливу на формування зрілої особистості: високий рівень – риси відповідальності, толерантності, життєва філософія, автономність та креативність виражені на високому рівні (8–10 стенів), решта рис – на необхідному рівні (4–7 стенів), є риси, що характеризуються низьким рівнем вираженості, такі як синергічність та контактність (1–3 стени).

Кількісний аналіз (див. рис. 2.1) результатів показав, що у групі студентів медичного факультету 9% респондентів виявили дуже високу мотивацію досягнень, високу – 55%; 36% та 0% респондентів висловили задовільний та критичний рівні. У групі студентів-психологів дуже високий рівень у 3%, високий – 57%, задовільний – 40%, критичний – 0%.

На основі отриманих даних за методикою «Особистісної зрілості особистості» за О.С. Штепою було проведено розрахунки t-критерію Ст'юдента для залежних вибірок до та після проведеної роботи за допомогою програми математично-статистичного аналізу даних SPSS.

Показник «відповідальності» – 0,327, тестова величина для парних вибірок становить (T) – 14,163, число ступенів свободи (f) – 29, саме тому вірогідність похибки становить $p = 0,001$. $r_{набл} > r_{крит}$, залежність ознак статистично значуща ($p < 0,001$).

Показник «децентрація» 0,084, тестова величина для парних вибірок становить (T) – 10,233, число ступенів свободи (f) – 29, саме тому вірогідність похибки становить $p = 0,001$. $r_{набл} > r_{крит}$, залежність ознак статистично значуща ($p < 0,001$).

Показник «глибинність переживань» – 0,437, тестова величина для парних вибірок становить (T) – 15,052, число ступенів свободи (f) – 29, саме тому вірогідність похибки становить $p = 0,001$. $r_{набл} > r_{крит}$, залежність ознак статистично значуща ($p < 0,001$).

Показник «толерантність» – 0,292, тестова величина для парних вибірок становить (T) – 11,018, число ступенів свободи (f) – 29, саме тому вірогідність похибки становить $p = 0,001$. $r_{набл} > r_{крит}$, залежність ознак статистично значуща ($p < 0,001$).

Провівши аналіз результатів методики Ю. Гільбуха, можна зазначити, що результати групи студентів медичного факультету вище, ніж результати студентів-психологів, проте в обох групах він знаходиться на високому рівні особистісної зрілості. Дещо вищий результат першої групи можна пояснити тим, що студенти медичного факультету можуть мати вищий рівень відповідальності та більш гуманістичну спрямованість внаслідок навчання в медичному середовищі та потре-

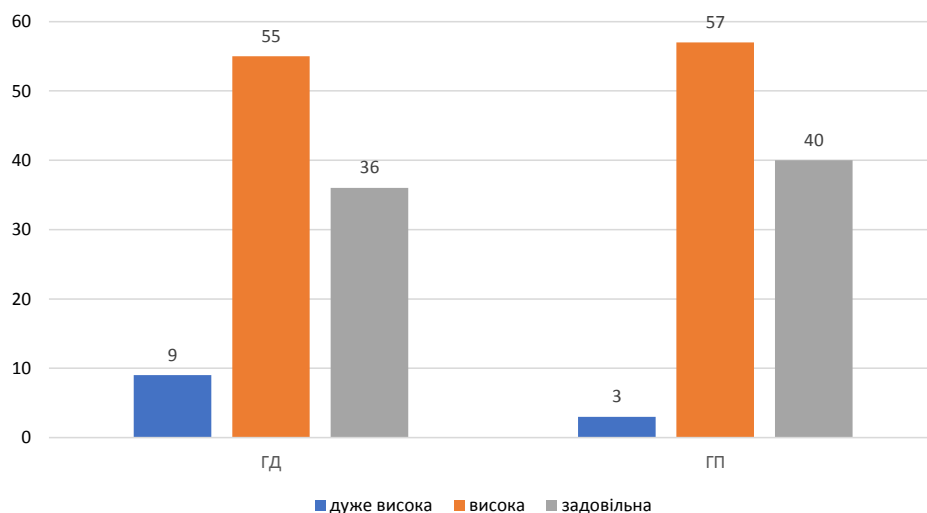

Рис. 1. Відсотковий розподіл респондентів за методикою ОЗА О. Штепи

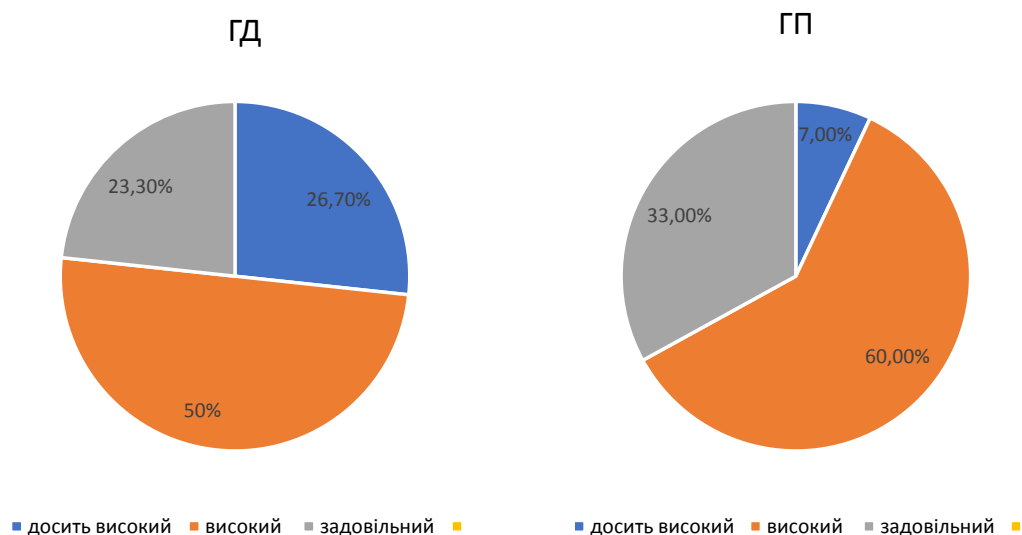

Рис. 2. Відсотковий розподіл у досліджуваних групах за методикою Ю. Гільбуха

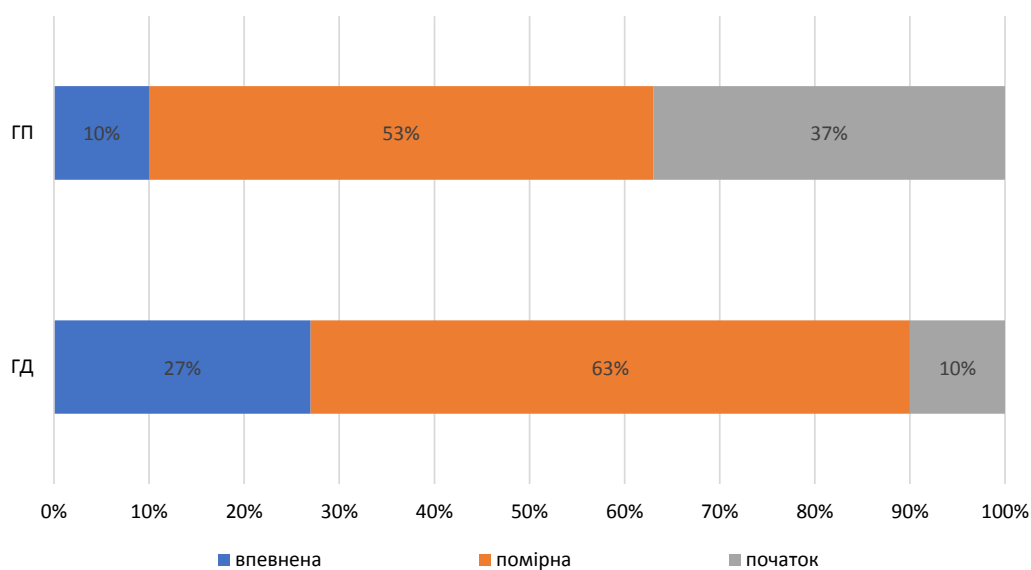

Рис. 3. Відсотковий розподіл досліджуваних за методикою В. Ананьєва

би працювати з різноманітними пацієнтами, а також більше навантаження у навчанні.

Згідно з відсотковим розподілом отриманих результатів за методикою Гільбуха (рис. 2), можемо зазначити, що жодний з досліджуваних з обох груп не отримав незадовільного рівня. У обох груп домінує високий рівень особистісної зрілості, у групі з студентів медичного факультету відсоток досить високого рівня зрілості переважає над задовільним, у психологів – навпаки.

Найбільші показники студенти медичного факультету набрали за критеріями «Мотивація на досягнення» та «Почуття громадянського обов'язку», тобто якості більш прагматичні, це, на нашу думку, пов'язано з природою їх професії. Як майбутні лікарі, вони зобов'язані дбайливо ставитись до здоров'я людей та життя, тому вони можуть відчувати більшу відповідальність перед громадою та бажання допомагати іншим. Крім того, під час навчання на медичному факультеті студенти можуть вивчати різноманітні соціальні проблеми та виклики у галузі охорони здоров'я, що також може підвищувати їхню громадську активність та відчуття громадянського обов'язку, великий вплив на студентів має клятва Гіппократа.

У студентів факультету психології домінують показники «Відношення до власного Я» та «Здатність до психологічної близькості з іншою людиною», що також може бути обумовлено особливостями професійного спрямування, у процесі навчання на факультеті психології студенти вивчають різні теорії та підходи до психіки людини, що може підвищувати їхню свідомість про свій внутрішній світ та потребу в особистісному розвитку. Крім того, під час практичної підготовки студентів може бути важливою складовою роботи з клієнтами, створення довірливих стосунків та психологічна підтримка. Це може сприяти розвитку в студентів психологічних здібностей, збільшенню саморозуміння та потреби в психологічній близькості з іншими людьми.

За результатами розрахунків критерію Ст'юдента згідно з високими показниками за кожним фактором особистої зрілості студентів отримали такі данні: середнє значення ознаки студентів медичного факультету становить $14,667 \pm 5,164$ ($m = \pm 2,108$); середнє значення ознаки студентів-психологів становить $13,500 \pm 6,892$ ($m = \pm 2,814$).

Парний t – критерій Ст'юдента – 0,415. Критичне значення t – критерію Ст'юдента при цьому числі ступенів свободи – 2,571; $t_{\text{набл.}} < t_{\text{крит.}}$, зміни ознаки статистично не значимі ($p = 0,05$), що в свою чергу дозволяє нам стверджувати, що показники обох груп за даними критерієм не є значимими, а отже значних змін не

заснали, саме тому знаходяться у рівній прощилі нашого дослідження, значних змін не несуть.

Проаналізувавши результати досліджуваних методики «Аутоаналітичний опитувальник здорової особистості» В. О. Ананьєва, зробили відсотковий розподіл набраних досліджуваними рівнів (рис. 23.). В обох групах переважає помірна зрілість 53% і 63% відповідно, проте, якщо порівнювати відсотки людей з впевненою зрілістю і початковою, то помічаємо значну різницю, коли у студентів психологів кількість впевнених (10%) менша за людей з початковою зрілістю (37%), а у студентів медичного факультету кількість впевнених (27%) більша за кількість людей з початком зрілості (10%). Середнє значення набраних балів у психологів – 74.9, у медиків – 85.9, що наближено дорівнює до результатів ранніших досліджень, де студенти психологи отримали 80, а люди з медичного факультету – 90.

Нами було застосовано t -критерій Ст'юдента для перевірки нульової гіпотези про рівність середніх значень двох груп. Після розрахунку отримався t -статистичний коефіцієнт, який склав -1.2973. Ми порівняли це значення з критичним значенням t з таблиці статистичних значень для 58 ступенів свободи та рівнем значущості 0.05, який становить 4.003 для двовибіркового t -тесту.

Зважаючи на те, що отримане значення t менше за критичне значення t , нульова гіпотеза про рівність середніх значень двох груп не відкидається. Це означає, що немає статистично значущої різниці між середніми значеннями двох груп, тобто на підставі цих результатів можна зробити висновок, що між двома групами даних немає статистично значущої різниці в середніх значеннях. Це може бути корисною інформацією для подальшого дослідження цих груп.

Отже, статистичний аналіз результатів показав, що існує деякий взаємозв'язок між рівнем особистісної зрілості та професійним спрямуванням (майбутньою спеціальністю), а саме: середні показники групи студентів медичного факультету вищі за показники групи студентів факультету психології.

Висновки.

Порівняльна діагностика особистісної зрілості студентів медичного факультету та факультету психології, визначили, що більшість досліджуваних обох груп мають високий або помірний рівень особистісної зрілості. Після проведеного статистичного аналізу за допомогою t -критерію Ст'юдента, було виявлено, що статистична різниця двох груп не значуща, однак при порівняльному аналізі середніх показників помічаємо, що результати групи студентів медичного факультету дещо вищі за показники групи студентів факультету психо-

логії за всіма трьома методиками. Така відмінність, на нашу думку може бути пов'язана з тим, що студенти медичного факультету мають вищий рівень мотивації, відповідальності та самодисципліни, ніж студенти інших факультетів, включаючи факультет психології. По-друге, навчання на медичному факультеті може вимагати більшого рівня когнітивної складності та зосередженості, що сприяє розвитку розумових навичок та здатності до аналітичного мислення, які можуть згодом сприяти особистісному зростанню. По-третє, можливо, що самі програми навчання на медичному факультеті сприяють розвитку особистісних якостей, таких як емпатія, соціальна компетентність та професійна етика, що допомагає студентам розвиватися в готових до викликів професіоналів з глибокою свідомістю про свої дії та наслідки. Такі фактори можуть бути важливими в розвитку особистісної зрілості і, як наслідок, вплинути

на відмінність показників рівня особистісної зрілості між студентами медичного та психологічного факультетів.

Практичне значення даної роботи полягає у можливості використання одержаних результатів у подальших наукових дослідженнях особистісної зрілості. Крім того, результати даного дослідження можна використовувати для покращення рівня навчання студентів медичного факультету, оскільки розуміння особливостей особистісної зрілості студентів може допомогти вдосконалити підходи до навчання, а також підвищити ефективність взаємодії між викладачами та студентами. Також, дослідження особистісної зрілості може допомогти студентам медичного факультету розвивати свої особистісні навички та здібності, такі як самоконтроль, емоційна стабільність, здатність до комунікації та співпраці в команді.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

1. Боришева О.І. Становлення потребно-мотиваційної сфери як показник особистісної зрілості // Проблеми загальної та педагогічної психології. 36. Наук. Праць Інституту психології ім. Г.С. Костюка АПН України / За ред. С. Д. Максименко. К., 2003, Т.5. Ч.5. С. 20 – 25.
2. Гільбух Ю. З. Тест-опитувальник особистісної зрілості. Київ : Наук.- практ. центр «Психодіагностика і диференційоване навчання», 1994. 23 с.
3. Кириченко В.В. Особистість у сучасному інформаційному суспільстві: монографія. Житомир: Видав-во ЖДУ ім І. Франка, 2020. 245 с.
4. Мак-Вільямс Н. Психодіагностична діагностика. Розуміння структури особистості в клінічному процесі / Н. Мак-Вільямс., 2015. – 592 с.
5. Меднікова Г. І. Особистісна зрілість: сутність та критерії. Вісник Харківського національного педагогічного університету ім. Г. Сковороди. Психологія. 2012. № 44 (2). С. 127 – 134.
6. Півень М. А. Особливості емоційної зрілості особистості : дис. канд. псих. наук : 19.00.01 / Півень М. А. – Харків, 2016. – 203 с.
7. Фройд З. Тотем і табу: пер. з нім. та передмова В. Б. Чайковського. Харків: Фоліо, 2019. 267 с.
8. Фромм Е. Мистецтво любові: пер. з англ. В. Кучменко. Харків : Книжковий Клуб «Клуб Сімейного Дозвілля», 2017. 192 с.
9. Штепа О.С. Ресурсна насиченість особистості. Проблеми сучасної психології. Вип. 47.2020. С. 231-252.
10. Becoming: Basic Considerations for a Psychology of Personality. New Haven: Yale University Press. 1955. 462 p.
11. Erik H. Erikson. Identity, youth and crisis. New York: W. Norton Company, 1968. 352 p.
12. Maslow, A. H. Motivation and Personality. New York, NY: Harper & Row Publishers. 1954. 478 p.
13. Rogers, C R. On becoming a person: A therapist's view of psychotherapy. London: Constable. 1961. P. 234 – 247.

REFERENCES

- Borysheva O.I. Stanovlennia potrebovo-motyvatsiinoi sfery yak pokaznyk osobystisnoi zrilosti // Problemy zahalnoi ta pedahohichnoi psykholohii. Zb. Nauk. Prats Instytutu psykholohii im. H.S. Kostiuks APN Ukrainy / Za red. S. D. Maksymenko. K., 2003, T.5. Ch.5. S. 20 – 25 [in ukr].
- Hilbukh Yu. Z. Test-opytuvalnyk osobystisnoi zrilosti. Kyiv : Nauk.- prakt. tsentr «Psykhodiagnostyka i dyfferentsiirovane navchannia», 1994. 23 s.
- Kyrychenko V.V. Osobystist u suchasnomu informatsiinomu suspilstvi: monografia. Zhytomyr: Vydav-vo ZhDU im I. Franka, 2020. 245 s. [in ukr.]
- Mak-Viliams N. Psykhoanalitichna diahnostryka. Rozuminnia struktury osobystosti v klinichnomu protsesi / N. Mak-Viliams., 2015. – 592 s.
- Mednikova H. I. Osobystisna zrilist: sutnist ta kryterii. Visnyk Kharkivskoho natsionalnoho pedahohichnoho universytetu im. H. Skovorody. Psykhohiia. 2012. No 44 (2). S. 127 – 134. [in ukr.]
- Piven M. A. Osoblyvosti emotsiinoi zrilosti osobystosti : dys. kand. psyk. nauk : 19.00.01 / Piven M. A. – Kharkiv, 2016. – 203 s. [in ukr.]
- Froйд Z. Totem i tabu: per. Z nim. ta peredmov V. B. Chaikovskoho. Kharkiv: Folio, 2019. 267 s.
- Fromm E. Mystetstvo liubovi : per. z anhl. V. Kuchmenko. Kharkiv : Knyzhkovyi Klub «Klub Simeinoho Dozvillia», 2017. 192 s.
- Shtepa O.S. Resursna nasychennist osobystosti. Problemy suchasnoi psykholohii. Vyp. 47.2020. S. 231-252. [in ukr.]
- Becoming: Basic Considerations for a Psychology of Personality. New Haven: Yale University Press. 1955. 462 r.
- Erik H. Erikson. Identity, youth and crisis. New York: W. Norton Company, 1968. 352 p.
- Maslow, A. H. Motivation and Personality. New York, NY: Harper & Row Publishers. 1954. 478 p.
- Rogers, C R. On becoming a person: A therapist's view of psychotherapy. London: Constable. 1961. P. 234 – 247.

PSYCHOLOGICAL FEATURES OF MEDICAL STUDENTS' PERSONAL MATURITY

- Savina Maiia** DMedSc, professor of the Department of neurology, psychiatry, narcology and medical psychology, V. N. Karazin Kharkiv National University, 4 Svobody Sq., Kharkiv, 61022
ORCID: 0000-0002-1292-7482
- Antonovych Miliena** PhD, associate professor of the Department of Psychological Counseling and Psychotherapy, V. N. Karazin Kharkiv National University; , 4 Svobody Sq., Kharkiv, 61022
ORCID ID: 0000-0002-2654-1046
- Ivashchenko Diana** student of the School of Psychology, V. N. Karazin Kharkiv National University; 4 Svobody Sq., Kharkiv, 61022
-

The investigation examines the psychological features of the medical students's personal maturity during their studying process.. The future medical doctor's readiness for professional activity is determined by a complex of professionally significant competencies, which consist of components of personal maturity, such as motivational-need and value-meaning spheres, self-regulation, self-determination, self-knowledge, self-realization, self-actualization, self-development and self-improvement. The formation of professional maturity is defined as a gradual transition from the position of the object of professional-pedagogical influence to the position of the subject of educational-professional activity and then the subject of the professional formation of a doctor.

Key words: *personal maturity, personality development, self-actualized personality, indicators of personality maturity.*